

**КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ВИПРАВДОВУВАННЯ, ВИЗНАННЯ
ПРАВОМІРНОЮ, ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ,
ГЛОРИФІКАЦІЯ ЇЇ УЧАСНИКІВ: ПІДСТАВИ ТА НАСЛІДКИ**

Швидка Дар'я Дмитрівна

*студент факультету міжнародної торгівлі та права
Державного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації (далі – РФ) на територію України, розпочате 24 лютого 2022 року, мало всі шанси поставити законодавчі процеси на паузу і привернути увагу державного апарату виключно до прямого управління та вирішення нагальних питань на місцях. Натомість воно стало каталізатором для активного розвитку та стрімкої адаптації українського законодавства до реалій, з якими наша держава вимушена була стикатися на той момент. Винятком не стали зміни, що забезпечили часткове реформування кримінального права та появу певних нових термінів і, власне, правопорушень.

Метою роботи є окреслення підстав та ймовірних правових наслідків криміналізації певних діянь, пов'язаних із поведінкою представників суспільства та їхнім ставленням до агресії РФ проти України, висвітлення нюансів у межах зазначеної тематики, що можуть підлягати подальшому дослідженню.

Причиною виникнення ряду питань у вітчизняній науковій спільноті стало доповнення Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме розділу XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» статтею 436-2 згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» від 03 березня 2022 року. Наведений закон також передбачав зміни до статті 216 Кримінального процесуального кодексу України: досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтею 436-2 КК України, було віднесене до підслідності слідчих органів безпеки.¹

На думку деяких науковців, від початку воєнних дій Україна відчула на собі наслідки гібридних інформаційних ударів, тому перед законодавцями постало чимало завдань правового супроводу всебічної протидії агресору у

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції : Закон України від 03.03.2022 № 2110-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#n20>

сфері захисту відносин в інформаційному просторі, що активно розвивається й змінюється щодня.² Вивчаючи зміст обговорюваної статті, варто зауважити, що однією з найімовірніших підстав її появи у кодексі справді є активне використання фізичними особами інформаційних ресурсів, де найчастіше можна зустріти порушення цих норм.

Однією з численних особливостей статті 436-2 КК України є те, що нею вперше у національному кримінальному праві було закріплено термін «глорифікація» і тим самим введено у термінологічний обіг юриспруденції. З моменту прийняття вищезазначених змін звеличення і прославлення осіб, причетних до агресії РФ проти України, карається законом.

Якщо звернутися до звичної для національного кримінального права класифікації складів кримінальних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки, можна дійти висновку, що склад, передбачений частиною першою статті 436-2 КК України, є основним, оскільки не містить ні обтяжуючих, ні пом'якшуючих обставин. Натомість склад частини третьої цієї же статті можна вважати кваліфікованим, так як він містить ознаки, що підвищують суспільну небезпеку, і, відповідно, обтяжуючі обставини, а саме: вчинення правопорушення службовою особою, або вчинення його повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації.³ Виникає питання щодо кваліфікації частини другої статті, що розглядається. З цього приводу Р.О. Мовчан висловлює певні сумніви у своєму дослідженні, зокрема щодо доречності диференціації відповідальності за вчинення діянь, передбачених частинами першою і другою статті 436-2. У своєму проєкті удосконалення статті він пропонує встановити кримінальну відповідальність виключно за публічне вчинення дій, передбачених наразі в частині першій, а також уніфікувати відповідальність і за вищезгадані публічні дії, і за передбачене в чинній частині другій виготовлення або поширення відповідних матеріалів.⁴

Згідно зі статистикою, наведеною у Єдиному звіті Офісу Генерального прокурора про кримінальні правопорушення за січень-лютий 2024 року, у зазначений період було обліковано 190 кримінальних правопорушень за ст.436-2 КК України, а повідомлення про підозру у правопорушеннях за цією ж статтею були вручені у 56 випадках.⁵ Така кількість протиправних діянь, вчинених на території України за два останні місяці, дає підстави вважати, що криміналізація виправдовування, визнання правомірною, заперечення

² Батиргарєєва В.С. До кримінологічного аналізу виправдовування, визнання правомірною або заперечення збройної агресії РФ та глорифікації її учасників як нового виклику безпеці інформаційного простору України. Інформація і право. 2022. № 4(43). С. 38.

³ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

⁴ Мовчан Р.О. Про деякі дискусійні положення кримінально-правової новели про виправдовування збройної агресії російської федерації проти України (ст. 436-2 КК України). Кримінологічні дослідження : збірник наукових праць. 2023. Вип. 13. С. 288.

⁵ Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

збройної агресії РФ проти України є обґрунтованою. Наслідки належного покарання цих правопорушень наблизять українське суспільство до порядку і забезпечуватимуть прогрес національної свідомості.

Батиргарєєва В.С. зазначає, що у перспективі кількісні показники випадків застосування статті 436-2 КК України перебуватимуть приблизно на тому самому рівні, що й у теперішній час, обґрунтовуючи це поступовим зменшенням потенційної соціальної бази носіїв відповідних ідей та поглядів через очевидність трагічних наслідків російської агресії для народу України.⁶ На мою думку, на розвиток або занепад таких тенденцій впливатимуть різноманітні фактори, серед яких вік, ступінь обізнаності та схильність до поширення неправдивої інформації певних представників суспільства.

Підбиваючи підсумки, хотілося б зазначити, що питання криміналізації всіх діянь, що потенційно несуть загрозу для суспільної безпеки, пов'язаних із воєнними злочинами РФ стосовно України, ще далеке від свого вирішення. Тим не менш, українське законодавство активно прогресує та адаптується до нинішніх умов і приділення владою уваги аспектам перетворення кримінального права слугує тому прямим підтвердженням.

⁶ Батиргарєєва В.С. До кримінологічного аналізу виправдовування, визнання правомірною або заперечення збройної агресії РФ та глорифікації її учасників як нового виклику безпеці інформаційного простору України. Інформація і право. 2022. №4(43). С. 38.